

ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਨਮ

ਸਥਾਨਕ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀ ਇਕ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਵਿਚ ਚੱਲ ਰਹੀਆਂ ਲੜਾਈਆਂ, ਜਲਵਾਯੂ ਪਰਿਵਰਤਨ ਤੇ ਕੋਰੋਨਾ ਮਹਾਮਾਰੀ ਨੇ ਮਹਿਲਾਵਾਂ ਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਖਤਰਾ ਵਧਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਖਾਸਕਰ ਬੱਚਿਆਂ 'ਚ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਨਮ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਵਧੀ ਹੈ। ਰਿਪੋਰਟ 'ਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਾਲ 2020 ਵਿਚ ਹੀ ਦੁਨੀਆ ਭਰ 'ਚ ਕਰੀਬ ਇਕ ਕਰੋੜ 30 ਲੱਖ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਜਨਮ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਇਆ। ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਨਮ ਲੈਣ ਵਾਲੇ 45 ਫੀਸਦੀ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਜਨਮ ਸਿਰਫ ਪੰਜ ਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚ ਹੋਇਆ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਪਾਕਿਸਤਾਨ, ਨਾਇਜੀਰੀਆ, ਇਥੋਪੀਆ ਤੇ ਚੀਨ ਦੇ ਨਾਲ ਭਾਰਤ ਵੀ ਹੈ। 'ਬੋਰਨ ਟੁ ਸੁਨ : ਡਿਕੇਡ ਆਫ ਐਕਸ਼ਨ ਅੰਨ ਪ੍ਰੀਟਰਮ ਬਰਥ' ਨਾਂ ਅਤੇ ਰਿਪੋਰਟ 'ਚ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਨਮ ਇਕ ਹੰਗਾਮੀ ਸਥਿਤੀ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਸਿਹਤ ਤੋਂ ਬੁਰਾ ਅਸਰ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ। 2020 ਵਿਚ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਨਮ ਲੈਣ ਵਾਲੇ 134 ਲੱਖ ਬੱਚਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਰੀਬ 10 ਲੱਖ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਸੀ, ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ (ਗਰਭ ਦੇ 40 ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਦੀ ਥਾਂ 37 ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ) ਜਨਮ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਅੰਕੜਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ 16.2 ਫੀਸਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਅਦ ਮਲਾਵੀ ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦਾ ਨੰਬਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਰਿਪੋਰਟ ਮੁਤਾਬਕ ਦੁਨੀਆ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਦਹਾਕੇ 'ਚ ਡਾਕਟਰੀ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਪ੍ਰਗਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਪਰ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਜਨਮ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਘਟਾਉਣ ਵਿਚ ਕੋਈ ਪ੍ਰਗਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਸਮਾਂ ਹੈ ਕਿ ਗਰਭਵਤੀਆਂ ਨੂੰ ਬਿਹਤਰ ਸਿਹਤ ਸੇਵਾਵਾਂ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਈਆਂ ਜਾਣ ਅਤੇ ਨਵ-ਜੰਮਿਆਂ ਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਚੰਗੀ ਸਿਹਤ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਈ ਜਾਏ। ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਨਮ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਮੌਤਾਂ ਦਾ ਵੱਡਾ ਕਾਰਨ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਪੰਜ ਵਿੱਚੋਂ ਇਕ ਬੱਚੇ ਦੀ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੌਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਬਚਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਪੰਗਤਾ ਤੇ ਹੋਰ ਅਛੁੱਕਵੇਂ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਗਰੀਬ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਬਹੁਤ ਬਦਤਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ 10 ਵਿੱਚੋਂ ਇਕ ਹੀ ਸਹੀ-ਸਲਾਮਤ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਗਰੀਬੀ ਤੇ ਸਿਹਤ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੀ ਕਮੀ ਤਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਮੌਤਾਂ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦੀਆਂ ਹੀ ਹਨ, ਹਵਾ ਦਾ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਵੀ ਬਹੁਤ ਬੁਰਾ ਅਸਰ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਹਰ ਸਾਲ ਅੱਮਾਂ ਬੱਚੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਟਿਆਲਾਂ ਗੈਂਗ ਨੂੰ ਕਾਂਚੇ ਹਨ।

ਨੌਜਵਾਨਾਂ 'ਚ ਘਟ ਰਹੀ ਸਹਿਣਸ਼ੀਲਤਾ

ਲੈਕਚਰਾਰ ਲਿਲਿਤ ਗੁਪਤਾ
ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਪੁਗਾਣੇ ਸਮਿਆਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਅੱਜ ਜੀਵਨ ਦੀ ਰਫ਼ਤਾਰ ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼ ਗਈ ਹੈ। ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਲੋਕਾਂ ਕੋਲ ਕੰਮ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਮਾਂ ਵੀ ਘੱਟ ਹੈ। ਅੱਜ ਹਰ ਕੋਈ ਬਹੁਤ ਵਿਆਸਤ ਅਤੇ ਤਣਾਅ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਉਹ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਦੇਰੀ ਵੀ ਬਹਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕਿਵੇਂ ਸਕਦਾ। ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਲਈ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰਨਾ ਵੀ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ। ਜਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਸਭ ਕੁਝ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦੀ ਦੌੜ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਅਸਹਿਣਸ਼ੀਲ ਬਣਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਹਾਰ ਹਮਲਾਵਰ ਹੁੰਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਚਿੰਤਾ, ਡਿਪਰੈਸ਼ਨ ਅਤੇ ਹਾਈਪਰਟੈਨਸ਼ਨ ਵਰਗੀਆਂ

ਮਾਮਲਾ ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਵਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨੌਜਵਾਨ ਲਾਗ਼ੀ-ਇਗੜੇ ਤੱਕ ਵੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਥੋਂ ਤੱਕ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸਹਿਣਸ਼ੀਲਤਾ ਘਟ ਰਹੀ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦਾ ਮਹੱਤਵ ਆਕੰਕਸ਼ੀ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਉਤਸ਼ਾਹੀ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਉਹ ਧਨ-ਦੌਲਤ ਅਤੇ ਸ਼ੇਹਰਤ ਹਸਲ ਕਰਨ ਦੀ ਦੌੜ ਵਿੱਚ ਦਿਨ-ਰਾਤ ਰੁੱਝਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਸ ਕੌਲ ਕੋਈ ਸਬਹ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦੇ ਲੋਕ ਦੂਜਿਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣਨ ਅਤੇ ਸਮਝਾਉਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਅੱਜ ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ 'ਤੇ ਦੁੱਖ ਅਤੇ ਤਣਾਅ ਹਾਵੀ ਹਨ। ਇਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਛੋਟੀਆਂ-ਛੋਟੀਆਂ ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਕਾਰਨ ਜਲਦੀ ਡੱਬ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਗੁੱਸੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਅੱਜ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਕੋਲ ਆਪਣੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਮਾਪਿਆਂ ਲਈ ਵੀ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅੱਜ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨ ਸਿਰਫ ਆਪਣੀ ਤਰ੍ਕੀ ਬਾਬੇ ਹੀ ਸੋਚਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਲੋ-ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਵੀ ਖਿਆਲ ਰੱਖਣ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਥੋਂ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਵੀ ਵਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਆਪਣੀ ਉਮਰ ਵਧਣ ਕਾਰਨ ਪੁਰਾਣੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦੇ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਬਹੁਤਾ ਬਦਲਾਅ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਸਕਦੇ। ਅੱਜ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਅਤੇ ਸਾਡੀ ਨੌਜਵਾਨ ਪੀੜ੍ਹੀ ਸਹਿਣਸ਼ੀਲ ਹੋਈਏ ਤਾਂ ਜੋ ਸਾਡੇ ਕੰਮਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਵੋਂ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੇ ਗੇ।

ਪੰਜਾਬ

ਊਦਾਰੀਕਰਨ ਨੈਡਿਕ ਅਤੇ ਸਮਾਜਕ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਦੀ ਗਿਰਾਵਟ ਦਾ ਕਾਰਨ-1

ਜਾ 50 ਫਾਸਦਾ ਦਾ ਆਸ ਹਵੇ ਤਾ
ਸਰਮਾਇਆ ਸੱਪੱਸ਼ਟ ਹੀ ਦਲੇਰ ਬਣ
ਜਾਂਦਾ ਹੈ। 100 ਫੀਸਦੀ ਦਾ ਮੁਨਾਫਾ
ਯਕੀਨੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਮਨੁਖੰਤਾ ਦੇ
ਸਾਰੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨੂੰ ਪੈਰਾਂ ਬੱਲੇ ਰੋਲਣ ਨੂੰ
ਤਿਆਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ 300
ਫੀਸਦੀ ਮੁਨਾਫੇ ਦੀ ਉਮੀਦ ਹੋ ਜਾਵੇ
ਤਾਂ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਨਹੀਂ,
ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਰਮਾਏ ਨੂੰ
ਸੰਕੋਚ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਖਤਰਾ
ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਜਿਸ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ
ਕਰਨ ਲਈ ਉਹ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ
(ਸਰਮਾਇਆ-1 ਨੋਟ ਸਫ਼ਾ 820)

ਰਗੁ ਆਪਣਾਆ ਸ਼ਰਤਾ ਆਪਾਵ
 ਪੁੰਜੀ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹਾ
 ਕਰਨਾ ਸਮਾਜੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਲੋੜ
 ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਉਪਜਾਂ ਨੂੰ
 ਵੇਚਣ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਅ-
 ਮੰਡੀਆਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਤੁ ਖੁਬੰ ਨਗ ਦਾ ਸਾਰਾ ਜਨਤਾ ਦਾ ਕਮਰ ਟੁਟਾ ਪਈ
ਹੈ, ਉਥੇ ਇਹ ਨੀਤੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿਹਤ ਅੱਤੇ
ਨੈਤਿਕ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਖ਼ਿਲਵਾੜ
ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਸਰਮਾਏ ਦੀ ਲਗਾਤਾਰ
ਘਰਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਇਕੱਤਰਤਾ
ਅੱਤੇ ਇਸ ਦੀ ਕੇਂਦਰਤਾ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸਦਾ ਵਧਦੀ
ਗੁਰਸਭਤ ਅੱਤੇ ਬੇਹੁਜ਼ਗਾਰੀ ਦਾ ਅਮਲ ਹੈ। (ਵਾਧੂ
ਕਦਰ ਵਿੱਚੋਂ)

ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਪੁੰਜੀਵਾਦੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੇ ਚਲਦਿਆਂ ਆਰਥਕ ਸੰਕਟਾਂ ਦਾ ਪੈਦਾ ਹੋਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਆਰਥਕ ਸੰਕਟ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਣ ਲਈ ਸਮਾਏਦਾਰਾਂ ਕੋਲ ਪਹਿਲਾ ਉਪਾਅ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀ ਛਾਂਟੀ, ਉਤਸਰਤਾਂ ਚ ਕਟੋਤੀ ਅਤੇ ਕੰਮ ਘੱਟਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਅਤੇ ਆਮ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਨਾਮਾਤਰ ਸਹੂਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਕਟੋਤੀ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਵੀ ਸਾਡੇ ਸਾਗਰਾਂ ਹੈ। ਅੱਜ ਯੁਰੇਪ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਗੰਭੀਰ ਆਰਥਕ ਸੰਕਟ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਅੰਦਰ ਅਪਣਾਈਆਂ ਉਪਰੋਕਤ ਨੀਤੀਆਂ ਨੇ ਇਹਾ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਰਾਹਤ ਦੇਣ ਦੀ ਬਾਂ ਸੰਕਟ ਨੂੰ ਹੋਰ ਗੰਭੀਰ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਸਾਰੇ ਵਿਸ਼ਵ ਅੰਦਰ ਵਿਸ਼ਵੀਕਰਨ, ਉਦਾਰੀਕਰਨ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀਕਰਨ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਪੁੰਜੀਵਾਦੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਚ ਲੋਕ ਸੜਕਾਂ 'ਤੇ ਉਤਰ ਆਏ ਹਨ।

ਉਪਰੋਕਤ ਨੀਤੀਆਂ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਨਿੱਤ ਵਧ ਰਹੀ ਮਹਿਗਾਈ ਤੇ ਬੇਜੁਗਾਰੀ ਨੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ, ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਅਤੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਉਪਰ ਲਟਕਦੀ ਛਾਂਟੀ ਦੀ ਤਲਵਾਰ ਕਾਰਨ ਉਸਾਂ ਅੰਦਰ ਬੇਚੈਨੀ, ਮਾਨਸਿਕ ਤਣਾਅ ਅਤੇ ਉਦਾਸੀਨ (ਡਿਪਰੈਸ਼ਨ) ਲਗਾਤਾਰ ਵਧਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਸੈਕਟਰ, ਸੂਚਨਾ ਤੇ ਤਕਨਾਲੋਜੀ, ਆਉਟ ਸੋਰਸਿੰਗ ਸਨਅਤ (ਬੀ.ਪੀ.ਏ) ਕਾਲ-ਸੈਟਰਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਢਾਫ਼ਰਾਂ ਅੰਦਰ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਲਗਾਤਾਰ ਤਬਦੀਲੀ, ਰਾਤ ਤੀਆਂ ਸ਼ਿਫ਼ਟਾਂ ਅਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼੍ਰੋਲੀ 'ਚ ਤਬਦੀਲੀ ਕਾਰਨ ਮਨੁੱਖੀ ਸਰੀਰ ਦੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ 'ਕੁਦੱਚਰਤੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ' (ਬਾਇਓਲਾਜੀਕਲ ਕਲਾਕ) ਅੰਦਰ ਵਿਗਾੜ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਨਾਲ ਕਾਮੇ ਉਨ੍ਹਾਂਦਰੇ ਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਤਣਾਓ ਦੇ ਰੋਗ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਲਗਾਤਾਰ ਤਣਾਓ 'ਚ ਰਹਿੰਦਾ ਕਾਰਨ ਇਧਰੈਸ਼ਨ ਦੀ ਹਾਲਤ 'ਚ ਪੁਰੂੰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਗੇ ਹੋਰ ਜੀਵਵਨ ਭਰ ਲਈ ਬਲਡ ਪ੍ਰੈਸ਼ਰ, ਦਿਲ ਦੇ ਰੋਗ, ਸੂਗਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਨਾ-ਮੁਗਾਦ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਆ ਘੋਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਅਦਾਰੇ ਆਪਣੇ ਅਧੀਨ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਏਨਾ ਕੰਮ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਕਿ 50-55 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਤੱਕ ਨਕਾਰਾ ਕਰਕੇ ਸੇਵਾ-ਮੁਕਤੀ ਦੇ ਕੋ ਘਰ ਨੂੰ ਤੁੱਹ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਸੇਵਾ-ਮੁਕਤੀ ਸਮੇਂ ਮਿਲੀ ਰਕਮ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦੇ ਇਲਾਜ ਉਪਰ ਲੱਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕੋਈ ਸਮਾਜਕ ਸਾਂਝ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤੇ ਤਾਂ

संपरक:- 98550-04500

ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਨਸ਼ੇ ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ : ਜੇ ਹੁਣ ਵੀ ਖੁੱਝ ਗਏ

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਨਸ਼ੇ ਦੀ ਅਲਾਮਤ
 ਸਪਾਰਨ ਗੱਲ ਬਣ ਗਈ ਹੈ।
 ਮਾਮਲਾ ਏਨਾ ਸਿੱਧ-ਪੱਧਰਾ ਨਹੀਂ
 ਜਿੰਨਾ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਪੁਲਸ
 ਲੈ ਰਹੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹਰ ਛੋਟੋ-
 ਵੱਡੇ ਡਰੱਗ ਰੈਕਟ ਦਾ ਕੋਈ ਨਾ
 ਕੋਈ ਪੁਲਸ ਅਫਸਰ ਜਾਂ
 ਸਿਆਸਤਦਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਨਸ਼ੇ ਦੇ
 ਵਪਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਹੱਥ ਪਾਉਣ ਦੀ
 ਗੱਲ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਸ ਦੇ ਢੀ ਐਸ ਪੀ
 ਪਹਿਲਵਾਨ ਜਾਜੀਸ ਕੌਲਾ ਤੋਂ ਜਨੀ ਸੀ।

ਮਚ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਾਬਕ
ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕਈ
ਨੇਤਾਵਾਂ ਨੇ ਨਸ਼ਾ ਮਾਫੀ ਦੇ ਦੰ
ਸਰਪਸਤੀ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਲ
ਮੱਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਜਿਹਨਾ ਗੁਰਕਾ ਸਾਹਿਬ ਉੱਤੇ ਹੱਦ
ਰੱਖ ਕੇ ਨਸ਼ਾਵਾਂ ਦੇ ਛੇਵੇਂ ਦਰਿਆ ਟੂ
ਡੱਕਣ ਦੀ ਸੁੰਖ ਖਾਧੀ ਸੀ, ਉਹ ਪੰਜਾਬ
ਸਾਲ ਅੱਖਾਂ ਮੀਟ ਕੇ ਬੈਠੇ ਰਹੇ। ਇਵਾਂ
ਸੱਚ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਲਾਲ
ਵੱਲੋਂ ਗਨਤ ਐਸਟੀ ਐਂਡ ਅਤੇ ਈਂਡ
ਥੀਕ ਪੈਰਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤੀ। ਬਾਅਦ ਰੰਗ
ਨੀਤ ਸਿੰਘ ਚੰਨੀ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਮਜ਼ੀਠੀਆ
ਨਾਫ ਐਂਡ ਆਈ ਆਰ ਦਰਜ ਕੀਤੀ, ਜਿਹੜੀ
ਧੂਪ ਦੀ ਐਸ ਟੀ ਏਂਡ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ 'ਤੇ ਹੋ
ਤੀ ਸੀ। ਸਵਾਲ ਇਹ ਉਠਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ
ਸਿੰਘ ਮਜ਼ੀਠੀਆ ਸਮੇਤ ਸੱਚ ਨਹੀਂ ਸੀ
ਫਰ ਉਸ ਖਿਲਾਫ ਸ਼ੁਭ ਇਕਿੱਠੇ ਕਰਨ ਜਾ
ਜਣ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਸੀ।

ਕਾਰਬੂਰ ਵੱਚ ਸਦਿ, ਸਾਹਯੋਗ ਦਲ, ਸਰਕਾਰ ਵਾਹਨ ਅਤੇ ਸਥਤ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸਮੇਤ ਹੋਰ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੇਣ ਵਿਚ ਅਧਿਮ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ ਗਈ ਸੀ।
ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਚਿਰ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਦੇ ਚਿਚਾਰਾ ਬੁਝਾ ਕੇ ਅਸੀਂ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵੱਲ ਵੱਖਦੇ ਰਹਾਂਗੇ। ਕਾਂਗਰਸ ਅਤੇ ਅਕਾਲੀਆਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪਰਖ ਲਿਆ ਹੈ ਜੇ ਬਦਲਾਅ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨਿਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਵਹਿਣ ਨਾ ਡੱਕਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਲੱਗਦਾ ਐ ਅਸੀਂ ਆਖਰੀ ਮੌਕਾ ਵੀ ਬੁੱਝਾ ਲਵਾਂਗੇ, ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਸਾਫ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਮਝਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਵੀ ਪੁੱਝ ਗਏ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਅਗਲੀਆਂ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਨਹੀਂ ਬਚਣਗੀਆਂ। ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਦੁੱਖ ਇਹ ਵੀ ਕਿ ਨਿਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਅਲਾਮਤ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਬਚਾਅ ਕੇ ਰੱਖਣ ਲਈ ਅਸੀਂ ਵਿਦੇਸ਼ ਵਾਸਤੇ ਜਹਾਜ਼ ਚੜ੍ਹਾਇਆ ਸੀ, ਉਥੇ ਹੀ ਉਹ ਇਸ ਜਕੜ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਦੀ ਥਾਂ ਹੋਰ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੰਦਰ ਪੱਸਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਕਨੇਡਾ ਦੀ ਧਰਤੀ ਦੀ ਇੱਕ ਗੁਪਤ ਰਿਪੋਰਟ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਉਥੇ ਵਸਦੇ ਮੁੰਡੇ ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਨਸ਼ਾ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਨਿਗਲਣ ਲੱਗਾ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਇਹਨਾਂ ਮੌਤਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਹਾਰਟ ਫੇਲ ਹੋਣ ਦਾ ਨਾਂਅ ਦੇ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪਰਵਾਸ ਦੇ ਤੇਜ਼ੀਆਂ

ਤਰੱਕੀ ਦੇ ਰੰਗ 'ਚ ਅਮੀਂ ਕੀ ਕਣ ਰਾਵਾਇਆ ਹੈ

ਕੋਈ ਵੀ ਕੌਮ ਵਿੱਦਿਅਕ ਆਸਰੇ ਬਹੁਰਤ ਤਰੱਕੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ। ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਲੋੜ ਨਰੋਈ ਸਿਹਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 'ਚ ਮਿਆਗੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਇਹਨਾਂ ਦੋਹਾਂ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸਫਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਸਾਡੀ ਤਰੱਕੀ ਦੇ ਰਾਹ ਕਿਸੇ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪੁੱਲ੍ਹ ਸਕਦੇ। ਸਾਡੀ ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਜਿਸ ਨੇ ਮੁਲਕ ਦੀ ਵਾਗਡੇਰ ਸੰਭਾਲਣੀ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਉਸ ਕੋਲ ਸਮੇਂ ਦੇ ਹਾਣ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਯਾਨੀ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਉਹ ਦੇਸ, ਕੌਮ ਤਰੱਕੀ ਦੀ ਨੀਂਹ 'ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਤੁਰੇਗੀ ? ਅੱਜ ਜਦੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਥੰਡਾ ਪਿੱਛੇ ਨਿਗੁਆ ਮਾਰੀਏ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲੰਗਦਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਿੱਥੇ ਸੀ ਤੇ ਕਿੱਥੇ ਹਾਂ ? ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜੇ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਵੱਲ ਝਾਤੀ ਮਾਰੀਏ ਤਾਂ ਕਿੱਥੇ ਗਏ ਸਾਡੇ ਦੇਸੀ ਕਣਕ, ਛੋਲੇ, ਜੌਂ, ਮੱਕੀ, ਜਵਾਰ ਅਤੇ ਬਾਜ਼ਗਾ ਛੁੱਧ ਅਨਾਜ ਦੀ ਥਾਂ ਰੇਅਂ ਸਪਤਨਾਮਾਂ ਵਾਲਾ ਮਨੁੱਖੀ ਸਿਹਤ ਨਾਲ ਖਿਲਵਾਤ ਹੋਇਆ ਪਿਆ। ਸਭ ਕੁਝ ਪੁਰਾਣਾ ਨਵੇਂ 'ਚ ਬਦਲ ਗਿਆ ਹੈ। ਪੁਰਾਣੇ ਘਰਾਂ ਦੀ ਪਿੱਲੀ ਲਾਲ ਰੋੜੀ "ਮਕਰਾਣੇ" ਦੇ ਚਮਕਦੇ ਪੱਥਰ ਥੱਲੇ ਲਾਸ਼ ਬਣ ਕੇ ਢੰਬੀ ਗਈ। ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਡੇ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਕਮਰੇ ਕਿੱਥੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ? ਸਵਾਤ, ਦਾਣਿਆਂ ਵਾਲੇ ਭੜੋਲੇ, ਗੁਸਲਖਾਨੇ ਤੇ ਝਲਾਨੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਗਰੀਬ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਗੁਸਲਖਾਨੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦੇ ਅੱਜਤਾਂ ਮੌਜਾ ਟੇਢਾ ਕਰਕੇ ਹੀ ਨਹ ਲੈ ਦੀਅਂ ਸਨ ਤੇ ਝਲਾਨੀ ਦੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਜਿਹੜਾ ਨਜ਼ਾਰਾ ਵਿਹੜੇ 'ਚ 'ਫਰੀ ਪੱਧੇ' ਮਹੁੰ ਮੰਜੇ ਡਾਹ ਕੇ ਪਾਲ 'ਚ ਪੈ ਕੇ ਸੌਂਸ਼ ਸੁਆਦ ਆਉਂਦਾ ਸੀ, ਉਹ ਹੁਣ ਮਹਿੰਗੇ ਏਸੇ ਮਹਤਵ ਹੈ ਕਿਉਂ ਆਉਂਦੇ ?

ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਪੰਜ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੀ
ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਵਹਿੰਦਾ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ
ਛੇਵੇਂ ਦਰਿਆ ਵਿੱਚ ਢੁਬੇ ਗਏ ਤੇ
ਗਰਿੰਦੀ ਕਸਰ ਆ ਜਿਨ੍ਹਾ ਵਾਸਤੇ
ਮਹਿਲਨਮਾ ਕੋਠੀਆਂ ਉਸਾਰੀਆਂ
ਸੀ, ਉਹ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਦੇ ਸਤਾਂ
ਲਾਚਾਰ ਥੀਆਂ—ਪੁੱਤ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ
ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਏਅਰਪੋਰਟ ਦਿੱਲੀ
ਦੇ ਤਿੰਨ ਨੰਬਰ ਟਰਮੀਨਲ 'ਤੇ
ਟੈਚੀਆਂ ਮਗਰ ਖੜ ਕੇ ਫੋਟੋਆਂ
ਖਿੱਚ ਫੇਸਥੁੰਕ ਅਤੇ ਇੱਟਸਟਾਗ੍ਰਾਮ
ਥੀਆਂ ਪਾ ਕੇ ਜਹਾਜ਼ ਚੜ੍ਹਗੇ ਤੇ ਮਾਲ ਪ੍ਰਾ
ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਰਿਹਾ ਨਾ। ਜੋ ਚਰਾਂਦਾਂ ਸਨ, ਸਭ
ਹੋੜ ਨੇ 'ਹੋ ਇਨਕਲਾਬ ਦੇ ਰੰਗ ਵਿੱਚ
ਗਈਆਂ। ਦੁੱਧ-ਪੁੱਤ ਦੀ ਸੁੰਹ ਖਾਣ
ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਨਿਕਲਿਆ ਕਿ ਫੰਤਾਨ

ਗਏ ਹਾਂ । ਆ ਹੁਣ ਪੰਜਾਬ ਪੰਜ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੀ
ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਪੱਧਰ ਕਿਤੇ ਦਾ ਕਿਤੇ ਗਿਆ
ਤੇ ਪਾਣੀ ਬੋਲਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਕਦਾ ਹੈ ਤੇ ਅਸੀਂ ਛੋਕੀ
ਟੌਹਰ ਲਈ ਪਾਣੀ ਬੰਦ ਗਿਲਾਸ ਵਾਲਾ ਪੀਂਦੇ ਹਾਂ ਤੇ
ਹੁਣ ਆਹ ਫਿਲਮਾਂ ਵਾਲੇ "ਧਰਮਿਦਰ ਕਾ ਟੱਬਰ"
ਸਾਨੂੰ ਆਰ.ਓ. ਵਾਲਾ ਪਿਉਰ ਪਾਣੀ ਪੀਣ ਚੀਆਂ
ਸਲਾਹਾਂ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਅਸੀਂ "ਬੁਰ ਦੇ ਪਾਈਪ" ਤੇ
ਮੁੱਠੀ ਰੱਖਕੇ ਪਾਣੀ ਪੀ ਲੈਂਦੇ ਸੀ, ਭਾਵੇਂ ਉਸ ਵੇਲੇ
ਹੁਣ ਵਾਲੀ ਤਰੱਕੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਈ ਤੇ ਉਸ ਵੇਲੇ
ਪਾਂਥੀ ਨੂੰ ਕੀਤੇ ।

ਪਾਣੀ ਦੀ ਕਦਰ ਸੀ ।
ਸੋ ਇਸ ਤਰੱਕੀ ਨੇ ਜਿਹੜਾ ਰੇਡੀਓ ਤੋਂ ਪੰਜ ਵਜੇ
ਗੁਰਬਾਣੀ ਸੁਣਨ ਦਾ ਸਕੁਨ ਮਿਲਦਾ ਸੀ, ਉਹ ਹੁਣ
ਪੀ.ਟੀ.ਸੀ. ਦੇ ਲਾਇਵ ਦੱਖਣ ਵਿੱਚ ਸਕੁਨ ਨਹੀਂ
ਹੈ । ਜਿਹੜੇ ਵਿਆਹ ਹਫਤਾ-ਹਫਤਾ ਚੱਲਦੇ ਸੀ,
ਉਹ ਹੁਣ ਸਾਨੂੰ ਚਾਰ ਘੰਟਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦੋਵੇਂ ਪਾਸਿਆਂ
ਨੂੰ ਕਰਗਾਈ ਕਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਚੱਲ ਮੇਰਾ ਭਾਈ ।
ਇਸੇ ਤਰੱਕੀ ਦੇ ਪੱਥਰਾਂ ਬੱਲੇ ਸਾਡੀਆਂ ਇਤਿਹਾਸਕ
ਯਾਦਗਾਰਾਂ ਦੌਬੀਆਂ ਗਈਆਂ । ਤਰੱਕੀ ਨੇ ਦੋਸਤ
ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਕਾਹਲ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਹੈ । ਸਾਡੇ ਕੋਲੋਂ
ਸਹਿਜਮਤ ਥੋਰ ਲਿਆ ਹਾਂ, ਭੱਜ-ਦੌੜ ਐਨੀ ਹੋ
ਗਈ ਜੇ ਕਿਤੇ ਰੇਲਵੇ ਫਾਰਕ ਲੰਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਅਕਸਰ
ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਰੇਲ ਗੱਡੀ ਦੇ ਫਾਰਕ ਹੇਠ ਦੀ ਲੋਕ
ਸਕੁਟਰ, ਮੇਟਰਸਾਈਕਲ ਲੰਘਾਉਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਰੇਲ
ਗੱਡੀ ਹੇਠ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਹੀ ਪਰਵਾਰ
ਉੱਜ਼ੜੇ ਹਨ । ਸੋ ਤਰੱਕੀ ਨੇ ਸਾਡਾ ਸਬਰ ਮੁਕਾ
ਦਿੱਤਾ । ਸਵਾਲ ਤਾਂ ਇਹ ਉੱਠਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤਰੱਕੀ ਦਾ
ਫਾਇਦਾ ਕੀ ਹੋਇਆ ? ਜੇ ਤਰੱਕੀ ਬੰਦੇ ਦੇ ਭਲੇ
ਲਈ ਸੀ, ਫੇਰ ਭਲਾ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਇਆ ? ਇਹ
ਅਟੱਲ ਸਚਾਈ ਹੈ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ
ਵਿਹੁੱਧ ਤਰੱਕੀ ਕਰਨ ਦੀ ਥੇਡ ਥੇਡਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ,
ਉੱਥੇ ਨਤੀਜਾ ਮਾੜਾ ਹੀ ਆਇਆ ਹੈ ।

